Օրագիրը կը հրատարակուի ամէն օր բացի կիւրակէ և տօն օրերէ։

Տարեկան գինն է Պոլսոյ համար կանխիկ 250 ղուրուչ, իսկ գաւառաց համար կանխիկ 21/2 Օսմ. ոսկի, զոր բաժանորդ դրուիլ ուզողներ կը պարտաւորուին կամ իրենք ուղղակի մեզ ղրկել և կամ յիշեալ գումարը վճարելու համար Պոլիս մէկը ցոյց տալ։

ՕՐԱԳԻՐ

Ք. ՊՕԼՍՈՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ԱՓԵՈՒՏՐԱԿԱՆ

Օրագրոյն հասոյ 1 ղուրուչ կը ծախուի։

Ծանուցման տողը առաջին անգամի համար 3 ղրչ, երկրորդին 2 ղրչ. և աւելի անգամներու համար ուրիշ սակարկութիւն կըլլայ։

Նամակ և ուրիշ դրամի իւնք պէտք է ղրկել Ֆինճանճըլար Բօզաչը Եաստըճեան խան 4 թիւ սենեակը, Օգսէն Խոճասարեանի անուամբ։

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ | ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ԼՒՒՂԻ ՀԷ | ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 29 ՅՈՒԼԻՍ 1871 | ԱՒԱՓՐԱՆԿԱ 10 ՕԳՈՍՏՈՍ | ԹԻԻ 511

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 29 ՅՈՒԼԻՍ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԱՆԴՂԻՈՑ ՄԷՋ ՌԱՄԿԱՎԱՐԱԿԱՆ ԳԱՂԱՓԱՐԱՑ ՅԱՐԱՁԴԻՄՈՒԹԻՒՆԸ

Լօնտոնէն Պրուսելի նոր ընդհատղոյն դրուած նամակ մը ամենեն ուշագրաւթիւնը դրաւած է։

Այս նամակը անդղիական ընկերութեան ներկայ կացութեան պըղտորութիւնը կը նկարագրէ։ Գործատուոց մէջ հակամիապետական յուզման յառաջադիմութեանց ընդունելութիւնը կը հատատէ, և այդ կատաղի հրապարակային ցոյցերը, որոնք ա՛չ թէ նոյն ինքն թագաւորութեան դէմ՝ այլ «ծայրայեղ առանձնաշնորհութեանց և արքայական ջոկէն եղող անդամոց դատարկապորտ անպիտանութեան դէմ ուղղ կուենան։

Արհմար իշխանի իրրև ժառանգութիւն կալուածները տրուիլը ինչպէս նաև Լուիզա իշխանուհւոյն օժիտը այս հրապարակային ցոյցերու պատճառը ուսմնցին։ Ժողովրդային ճարտասաններէն չին կըլլար խնդրանքի գլխել կամ հաստատել թագաւորական ղերդաստանի չաւատիշները՝ որոնք չբերդ հարբուտութեան մը առաւելութիւնները կը վայելեն՝ ի վնաս ազգին ահագին գումարներ ընդունելն մինչդեռ առ ազգն ամենահարբ ծառայութիւն մ՚ըրած չուներ։

Ձարտարախօսներէ մէկը Պիրմինկէմի մէջ խօսութեամբ հաչիւ մ՚ընելով իր բաղմաթիւ ունկնդիրներու բացատրեց թէ որքան գէշ ծախք կայ Արհմար իշխանի կոչ ուածներ չնարհուելուն մէջ։ «Երկրագործական վիճակներու մէջ որ հազագործին օրական վարձքը քսան մը չհլինէն անգլիացիներ, այս մեծարոյ երիտասարդին դատարկապորտութիւնը՝ անցքներուս համար մեզի նստել ստած գումարով 600 բանուորաց բաղմութիւն մը կրնայ անանիլ ըսաւ»։

Դարձեալ կըսէր թէ այս ամենուն մէջ կանխատեսելոյ նշան մը կայ ղրոյց ծանրակշռութիւնը չճանչնալ անկարելի է, Այս դէպքերու նշանակութիւնը անոնք աւելի մեծ է, որ յիշեալ հրապարակային ցոյցերը՝ ա՛չ թէ միայն թագաւորութեան դէմ ղեկծանոց այլ նոյն իսկ նոյա սկզբունքի դէմ երկար տաներ էին երբ հրատարակուած պատրազմի մը յարատեւութիւնն էն։

Տաներկու տարուց չափ ժամանակ ճառախօսութիւններ կամ պարտաւտութիւններ կարգացինք, ուրոց մէջ խիստ ղուարճալի մը կը հարցուէր թէ Միացեալ Թագաւորութիւնը ինչ բան կրնայ ընել և իշխանուհւոյ ձեռներէն բռնութեամբ Մանչ կոչուած մեծ խրամը ձգուելու ըլլայ։

Ծագրայեղ ռամկավարականք ամէն աւելի օգուտ քաղելով միապետական պրուքինը անուանարկ ընելու չանային, և անոնք որ դեռ քերու ընթացքը ուշի ուշով պիտեն, անառարկելու տեն մեռոտած ԺԱ. 1858 ին, վիքթորեան իշխանուհւոյն Բրուսիոյ արքայական իշխանի հետ ամուսնութիւնը նոյն քաղաքական տեղի տուաւ ինչ որ այսօր Արհմարը իշխանի կալուածները սահմանուելուն դէմ կը լսենք։

Բիզնըը լաւ իրը որ Սահմանադրական կառավարութեան ընթացքն է, 1856 է հետէ չէր վախեր գիր յարձակումներն վինչև իսկ Արքայական Ամուսինը հասցնել կը նկարագրէր «իր սիրական ձեռքն երկինքներով այդ ամուսնոյն բիւրաւոր անդղիական սովինները ընդունելը, վասն զի անպակ դինուոր մ՚էր։ Եւ էրնէսթ ձօնս համային արքայական ղերդաստանը ամրապատնեշով կառավարութենէն մնալը բացայայտ ժողովրդին առջին, գրեթէ նոյն ժամանակները, իրրև դժբաղդակ՝ ղեղծական և մեղապարտ բան մը կը ցուցնէր արքայական ղերդաստանի վայելած դիրքը, այն ղերդաստանը որ մեկ տարուան մէջ ինքը միայն այնչափ առակ կընդունի որքան կընդունին Մեծին Բրիտանիոյ բովանդակ ազգականները համանդ ամբոյն հաշուելով»։

Յեղափոխական դաղափարը այդ ժամանակէ՝ իւրը մեծ ամօթ անուանման և կրնամք ըսել, զարհուրելի յառաջադիմութիւններ կատարեց, քան որամ այս վերջին բառը (զարհուրելի) ըստ իմ կարծեաց տա խիստ յարալի նշանակութեամբ կը հասատատի, որ անդղիացի ռամկապետականոց մէկ մասը խիստ անյարատեկ նկատելով թագաւորութեան, խիստ կոյր և չինական օգուտներու մէջ ընկած է։

Ձմարիտ ռամկապետութիւնը, որ պիտի մարդ կատարեան թէ՛ բարոյական և թէ փիլիսոփայական պիտոյքները միանդ ամայն նկատողութեան առնուլ, նա որ հոգիները բարձրացնելու կը նկրտի և նիւթականն չահերու զարդ ոգման մէջ միայն միջոց մը կը տեսնէ, այդ մարդ ռամկապետութիւնը աներկրայ ջեմ թէ հազուագիւտ բոլին պիտի գտատի։ բայց ինչ պայմանները, քանի՞ տարիներ կատևեր և ջիղտմիներ տեղի պիտի ունենան, տեւական տեւերակի վրայ պիտի բարձրանայ և գետօրէն արիւն պիտի հոսէ արդեօք։

Ձիարդ և իսկ Անդղիոյ վիճակը հիմայ այս տեղատանքն է։

Ռօպերթ Օուէնէ և անդադար կերպարանափոխ եղած Սահմանադրականութենէ առնատրանութիւնէ վերջը, անդղիական ազգի մեկ մեծ մասը աչխատասիրութեան դատն հասած է, որոյ վերջին պտուղները Պռիթիշ մականունալ Գ. Պրատլօֆի օրինակը յայտնի կը կացանայ որ ըստ տղեցելը և տեղելը ճիշդ միևնոյն գործողութիւնն է, կըսէ, ամէն տեղերում պտղելի է, թէ չկայ ա՛չ Աստուած, ա՛չ հոգի, ա՛չ ազատ կամք, և թէ մարդկային ընկերութեան իրաքանչիւր անդամ պատ նոր և Սուրբ Աստուածն ընդունելէ վերջը չէ, Գ. Պրատլօֆի նախորդներէ մեկուն բացատրեց տեսակ, տարբեր պիտի կարծենայ «լաւ Ծնանիլ, լաւ անանիլ, լաւ հագուիլ, լաւ բնակարան բնակիլ, լաւ գործի մէջ ըլլալ, լաւ ղրօսնուլ, լաւ ղուարճանալ, լաւ կառավարիլ, ևայլն»։

Օգտատիրութիւն այս երազատեսը սա ևս կը յաւելուր թէ «ապագային մէջ այս արդիւնքները տարուին եղանակաց կանոնաւոր գործին նման ձեռք ձգուելով պիտի ապահովին»։

Դժբաղդաբար բանուոր ժողովրդները այս մեղրաշաղախին ծանրակը դիւրաս բանուեցան. չատ չանցաւ Գ. Բէսլըք անվհնար ատմկապետականի և Գ. Պրայթ՝ ազնուատոհմական արտօնութեանց եռանդուն հակառակորդին ձեռնեղան չար լոյսին ուրիշները. քիչ առնէին, ինչպես կ՚երևի նոյն բանը պիտի պատահի Գ. Պէլըի ալ, որոյ առջին Գ. Պրատլօֆ 1867 ին անեղևոյթ ըլլալու հարկադրուած էր։

Այս կացութեան հանրակշռութիւնը ամեն խորախորհուրդ անձանց ուշադրութիւնը դրաւած է։ Ահա ասոր համար է որ Լօնտոնի Թղթակից մը Անդղիական դահլիճի և վերին խորհրդարանի մէջ ծագած վէճէն որպայազեալ այս օրինակ կը լսուի «Ընկերային նոր կազմակերպութիւն մը խիստ մօտալուտ կըլլայ։ Մենք կարի խիստ վտանգալի կացութեան մը մէջ ենք, և եթէ չգիտեմ ո՛ր բարոյական իշխանութիւնը չվիջամուխ նորա մէջ, ընկերային վիճակը այնպիսի տատանութեան մը դուռը պիտի հասնի որոյ հետևանքները անհաչուելի են»։

Թագուհւոյն պաշտօնեաները այս ներքին մտատանջութիւններու հետ Անդղիոյ արտաքին չահերը նկատմամբ ալ խիստ տատակիկ հնհնութիւններ ունին։ Ֆրանսայի նկատմամբ ևս հետևեալը կը կարդամք նոյն թղթակցութեան մէջ։

«Երկու չաբաթ յառաջ խնդիր մը հետագրատրեր մեզ համար կատարին թէ Ուաչինկթընի դաշնագրութեան նկատմամբ երկու ժամանակներու մէջ վիճաբերը հանդարտանալու վրայ էին։ Այսօր պաշտօնապէս անդկութիւն առած ըլլալով թէ՝ Դամինեանի երեսփոխանական ժողովոյն և թէ ժողովրդոյ մէջ այնպիսի ընդդիմադրութիւն մը կը տեսնուի որ օր ըստ օրէ աւելի ծանր կերպարանք մը կ՚առնու։

«Ֆրանսացիք չեն ընդունիր որ մայր կառավարութիւնը և Միացեալ Նահանգոց հետ պաշտպրութիւն բրած առեն առնծի մասը առ ինքն բռնի հանէ և ձրի նորոգութեան իրաւունքը նրեակ թողու. իրաւունք մը որոյ վրայ հիմնեալ է ոչ թէ միայն Ամերիկոյ ներքին ժողովրդոց բարեկեցութիւնը, այլ համայն պատմական վաճառաշահութեան Ծագկեալ վիճակը։

Մեզ ինչ վոյի է, կըսեն ֆրանսացիք, պ. Պրատլօֆի նախորդներէ մէկուն բացատրեց տեսակ, տարբեր պիտի կարծենայ «լաւ Ծնանիլ, լաւ անանիլ, լաւ հագուիլ, լաւ բնակարան բնակիլ, լաւ դործի մէջ ըլլալ, լաւ ղրօսնուլ, լաւ ղուարճանալ, լաւ կառավարիլ, ևայլն»։

Օգտատիրութիւն այս երազատեսը սա ևս կը յաւելուր թէ «ապագային մէջ այս արդիւնքները տարուին եղանակաց կանոնաւոր դործին նման ձեռք ձգուելով պիտի ապահովին»։

Դժբաղդաբար բանուոր ժողովրդները այս մեղրաշաղախին ծանրակը դիւրաս բանուեցան. չատ չանցաւ Գ. Բէսլըք անվհնար ատմկապետականի և Գ. Պրայթ՝ ազնուատոհմական արտօնութեանց եռանդուն հակառակորդին ձեռնեղան չար լոյսին ուրիշները. քիչ առնէին, ինչպես կ՚երևի նոյն բանը պիտի պատահի Գ. Պէլըի ալ, որոյ առջին Գ. Պրատլօֆ 1867 ին անեղևոյթ ըլլալու հարկադրուած էր։

Այս կացութեան հանրակշռութիւնը ամեն խորախորհուրդ անձանց ուշադրութիւնը դրաւած է։ Ահա ասոր համար է որ Լօնտոնի Թղթակից մը Անդղիական դահլիճի և վերին խորհրդարանի մէջ ծագած վէճէն որպայազեալ այս օրինակ կը լսուի «Ընկերային նոր կազմակերպութիւն մը խիստ մօտալուտ կըլլայ։ Մենք կարի խիստ վտանգալի կացութեան մը մէջ ենք, և եթէ չգիտեմ ո՛ր բարոյական իշխանութիւնը չվիջամուխ նորա մէջ, ընկերային վիճակը այնպիսի տատանութեան մը դուռը պիտի հասնի որոյ հետևանքները անհաչուելի են»։

Թագուհւոյն պաշտօնեաները այս ներքին մտատանջութիւններու հետ Անդղիոյ արտաքին չահերը նկատմամբ ալ խիստ տատակիկ հնհնութիւններ ունին։ Ֆրանսայի նկատմամբ ևս հետևեալը կը կարդամք նոյն թղթակցութեան մէջ։

«Երկու չաբաթ յառաջ խնդիր մը հետագրատրեր մեզ համար կատարին թէ Ուաչինկթընի դաշնագրութեան նկատմամբ երկու ժամանակներու մէջ վիճաբերը հանդարտանալու վրայ էին։ Այսօր պաշտօնապէս անդկութիւն առած ըլլալով թէ՝ Դամինեանի երեսփոխանական ժողովոյն և թէ ժողովրդոց

ՅՈՒՇՈ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ